

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๗

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้
อย่างไรบ้าง ฯ และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง ฯ และลงอาคมอะไรในสนธิ
นั้น ฯ ฯ เตสุปสมมุติ ในคำว่า “วาริ เตสุปสมมุติ” เป็นสนธิอะไร ฯ
ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
  - ก. เอกวณะ กับ พหุวณะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ฯ
  - ข. สตุตปญญาส แปลว่าอย่างไร ฯ เป็นสังขยาชนิดไหน ฯ
  - ค. อรหัต มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
  - ฌ. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะภักฐีวิภคติ มีรูปแจกอย่างไร ฯ
  - ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ
๔. ในอาขยาต วิภคติไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา
มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร ฯ จงแจก ฌา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภคติหมวด
ภวิสสันติ เฉพาะปรัศสบท มาดู ฯ
๕. กิริยาภคตัก มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาตอย่างไร ฯ หาโส,
ภิกขุจาธา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้ง
วิเคราะห์มาดู ฯ
๖. สมามว่าโดยกิจ มีเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ มาดาปิตโร, มโนกมมัม จัดเข้าใน
กิจอย่างไรหน ฯ พหุภณฺฑทิกโก (ภิกขุ) เป็นสมามอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๓. อพยยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร ฯ นพพุกุคิยา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตถิตไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยค ได้อย่างนี้ คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้ พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเสียแต่ ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดิwmมิได้มีสำเนียงในภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ ฯ และพยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ ใช้สังโยคไม่ได้ ฯ

๒. อากมสนธิกิริโยปกรณัม มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สระสนธิ พยัญชนะสนธิ และ นิคคหิตสนธิ ฯ และลงอากมในสนธินั้น ๆ ดังนี้ คือ

ในสระสนธิ ลง อ และ โอ อากม

ในพยัญชนะสนธิ ลงพยัญชนะอากม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ

ในนิคคหิตสนธิ ลง นิคคหิต อากม ฯ

เตสุปสมมุติ ในคำว่า “**เวรี เตสุปสมมุติ**” เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ และที่มสระสนธิ ตัดเป็น **เตลฺ - อุปสมมุติ**

ระหว่าง **เตลฺ - อุปสมมุติ** เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง ลปนนิคคหิต ซึ่งอยู่หน้าได้ คือ ลปนนิคคหิต ที่ **เตลฺ** เป็น **เตส** เมื่อลปนนิคคหิต ข้างหน้าแล้วที่มะสระหลัง คือ **อุ** ที่ **อุปสมมุติ** ต่อเป็น **เตสุปสมมุติ** ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้

ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร คือ เอกวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว ส่วนพหุวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป ฯ

ข. สตุตฺตปญฺญาส แปลว่า ๕๗ ฯ เป็นปกคิสังขยา ฯ

ก. อรหตฺตํ มีวิธีทำตัวอย่างนี้ อรหตฺตํ ศัพท์เดิมเป็น อรหนตฺตํ ลง นํ จตุตถีวิภัตติ และ นํ ัญญูวิภัตติ ฝ่ายพหูวนะ เอา นตฺ กับ นํ เป็น ตํ สำเร็จรูปเป็น อรหตฺตํ ฯ

ฉ. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะัญญูวิภัตติ มีรูปแจกอย่างนี้ คือ

	เอกวนะ	พหูวนะ
ฉ.	อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา	อิมาสํ อิมาสานํ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มีพรรษามากกว่า เรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกภุหุสฺสํ ฯ

๔. ในอาขยาต วิภัตติที่ลงแล้วต้องที่มะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา คือ มิ ม วัตตมานาวิภัตติ และ หิ มิ ม ปัญจมีวิภัตติ มีอุทาหรณ์อย่างนี้ คือ กจฺฉาหิ กจฺฉามิ กจฺฉาม เป็นต้น ฯ

แจก ณา ธาตุ (ในความรู้) ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัศสพท ดังนี้

ปรัศ.	เอก.	พหู.
ป.	ชานิสฺสติ	ชานิสฺสนฺติ
ม.	ชานิสฺสตี	ชานิสฺสถ
อุ.	ชานิสฺสามิ ชานิสฺสํ	ชานิสฺสาม

๕. กิริยาภิกตฺกัมมีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาต คือ ไม่มีบัพและบุรุษเท่านั้น ฯ

หาโส ลง ณ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า หสนํ

หาโส หรือ หสิตพฺพนฺติ หาโส ฯ

ภิกฺขุจาจรา (เวลา) ลง ณ ปัจจย เป็นกัตฺตรูป อธิกรณสาธนะ
ตั้งวิเคราะหฺว่า ภิกฺขาย จรฺนฺติ เอตฺถาติ ภิกฺขุจาจรา (เวลา) ฯ

๖. สมาสว่าโดยกิมมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ทํานลบวิภคฺติเสียแล้ว เรียกว่า
ลุตฺตสมาโส ๑ สมาสที่ทํานยังมีได้ลบบวิภคฺติ เรียกว่า อลุตฺตสมาโส ๑ ฯ

มาตาปิตโร จัดเข้าในอลุตฺตสมาโส

มโนกมฺม จัดเข้าในลุตฺตสมาโส ฯ

พหุภณฺฑโก (ภิกฺขุ) เป็นจํานวนิตฺยธาธิกรณพหุพพิหิตมาส ตั้งวิเคราะหฺ
ว่า พหุ ภณฺฑกํ ยสฺส โส พหุภณฺฑโก (ภิกฺขุ) ฯ

๗. ในอํพยตฺทริต มีปัจจย ๒ ตัว คือ ธา, ถิ ฯ

นิยมลงกับศัพท์ดังนี้ คือ

ธา ปัจจย ลงในประการ นิยมลงหลังศัพท์นามทั่วไป อย่างนี้ ขธา
ประการใด, ตธา ประการนั้น, สพฺพธา ประการทั้งปวง เป็นต้น

ถิ ปัจจย ลงในประการ นิยมลงหลัง กี ศัพท์ และ อิม ศัพท์ อย่างนี้
กถิ ประการไร, อย่างไร, อิตถิ ประการนี้, อย่างนี้ ฯ

ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ลง อิบ ปัจจย ในชาตาทิตฺทริต ตั้งวิเคราะหฺว่า

ฉพฺพคฺเค ภาว ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

ฉพฺพคฺคา เตสมตฺถิติ ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) หรือ

ฉพฺพคฺเคสุ ปฎิพฺพธา ฉพฺพคฺคิยา (ภิกฺขุ) ฯ